

Motion till riksdagen 2020/21:394

av Elin Segerlind m.fl. (V)

Hållbart och rättvist fiske

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över resursfördelningssystemet så att det främsta målet blir en ökad flexibilitet i fisket samt att yrkesfisket bedrivs ekosystemanpassat och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för omarbetning av dagens ITQ-system med stärkta regionala kvoter inom ramen för ett ekosystembaserat fiske och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda hur det storskaliga pelagiska trålfisket och bottentrålning kan förbjudas generellt för alla nationers fiske inom tolv nautiska mil från baslinjen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda möjligheten och förutsättningarna att begränsa bottentrålning i tid och rum för svenskt och utländskt fiske till de områden där den gör minst skada för ekosystemen och inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör begära specifik rådgivning från Ices gällande strömmingens olika lekbestånd och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör be Ices om råd gällande den rumsliga och tidsanpassade regleringen av trålfisket, enskilt eller i kombination, samt om hur ett minskat uttag skulle påverka ekosystemeffekterna i de kustnära områdena och tillkännager detta för regeringen.

2 Bakgrund

Miljöproblemen för våra hav är många och av olika karaktär beroende på var i Sverige man befinner sig. Havets ekologiska förutsättningar och de åtgärder vi ser som nödvändiga redogör Vänsterpartiet för i motionen Hållbara hav (2019/20:1618). En viktig dimension av havets framtid är fisket, dess påverkan och dess möjligheter.

Under det gångna året har kritiken mot de stora industritrålarna varit skarp. Kritiken har bestått av flera delar men handlar egentligen om mycket mer än det faktum att det i Östersjön tas upp cirka 370 gånger så mycket fisk av industrifisket som av de lokala kustfiskarna i Stockholms skärgård. För en långsiktigt hållbar förvaltning av våra fiskbestånd måste vi göra rätt prioriteringar. Vill vi ha ett storskaligt fiske med ett fåtal båtar eller vill vi ha ett livskraftigt lokalt fiske som är med och tar fram levande kustsamhällen? Vill vi att den fiskeresurs vi gemensamt förfogar över ska gå till fiskfoder för djur eller vill vi att fisken ska gå till människors konsumtion och på så sätt kunna skapa mervärde i de lokala hamnar där den landas?

I en rapport som Sportfiskarna presenterade i juni 2020 visas tydligt hur industrifiskets fångster ökat under 2000-talet. Under 2018 landades av svenska fartyg 15 600 ton, och 96 procent av de landningarna, fångster som togs i land, stod fem fartyg i södra Bottenhavet för. Samtidigt vittnar lokala fiskare om svårigheter att få ihop tillräckligt stora fångster och att de vid upprepade tillfällen tvingas ligga kvar i hamn för att fångsterna beräknas bli för låga.

Liknande trender med mindre fångster finns runt hela kusten. Fångsterna i dag är betydligt mindre än för 30–40 år sedan. I Kattegatt bedöms beståndet av torsk vara så litet att forskare rekommenderar att torsken inte fiskas alls. I Östersjön har EU sedan tidigare ett beslut om akut torskfiskestopp med stora konsekvenser främst för det lokala kustfisket. Under mitten av 1980-talet var fångsten av torsk i Östersjön uppemot 400 000 ton på ett år. Det i sig var ett tecken på ett kraftigt övergött hav, även det utan balans, men från det har vi gått till kvoter om 30 000 ton där svenska fiskare inte fullt ut fyllt kvoterna för åren innan fiskestoppet, helt enkelt för att det finns för lite fisk att ta upp.

Sverige äger inte ensamt frågan om fisket, utan beslut om bl.a. kvoter tas i EU. Samtidigt är det nödvändigt att länder som delar hav gemensamt tar beslut som leder till ett mer hållbart fiske och därför är samarbeten runt bl.a. Östersjön avgörande för att få en långsiktig och hållbar balans. Det är nödvändigt att regeringen inte betraktar EU-samarbetet som ett svepskäl för att inte agera och ligga i framkant och trycka på för en kraftfullare fiskeripolitik i EU.

Ett av Sveriges miljökvalitetsmål är Hav i balans samt levande kust och skärgårdar. Det är också ett av målen som Naturvårdsverket bedömer att Sverige inte kommer att nå med nuvarande utveckling. Hållbarhetsmålet inleds med att konstatera att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga, vilket betyder hållbara fiskbestånd. Men för varje år minskar kvoterna för många bestånd vilket är ett tecken på det motsatta, och inför 2021 rekommenderar Internationella havsforskningsrådet (Ices) en fortsatt minskning av bl.a. strömmingsfisket i Östersjön.

Levande kustsamhällen innebär möjligheter för människor att bo och arbeta på landsbygden och i våra städer längs kusten. Ett småskaligt fiske är därför också en landsbygdsfråga. Det är inte rimligt att några enskilda fartyg står för en så stor andel av fisket medan flertalet får dela på en betydligt mindre del av beståndet. Det är inte en rättvis fördelning. Ett småskaligt fiske är oftare mer hållbart och går också oftare till direktkonsumtion, till

skillnad från industrifisket som lämnar stora delar av fångsten till fodertillverkning i Danmark. Vänsterpartiet vill se en jämnare fördelning av en resurs som i slutänden är vår gemensamma.

3 Resursfördelningssystemet och ITQ

Havsmiljön kring Sverige och globalt är inte hållbar och det svenska fisket står inför stora utmaningar. Problemet med att överleva på sitt fiske är särskilt markant för dem som fiskar kustnära där tillgången på goda bestånd är låg. Orsakerna till problemen runt vår kust är flera; rubbningar i ekosystemen likväl som ett storskaligt fiske med stora industritrålare som pågår utanför kusten spelar in.

I dagens fiskeflotta har varje båt tillstånd att fiska en eller flera speciella arter. Därför har vi i dag båtar som bara kan fånga torsk och andra som har tillstånd att fånga sill. Särskilt i Östersjön med ett känsligt och ostabilt ekosystem är det lätt att förstå att det inte är hållbart att fiska på bara en art. Mer ekologiskt och socialt hållbart vore om varje båt kunde tillåtas att variera sitt fiske efter rådande situation. Det hade bl.a. kunnat avhjälpa den situation som uppstod med det akuta fiskestoppet på torsk 2019.

Regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att se över resursfördelningssystemet så att det främsta målet blir en ökad flexibilitet i fisket samt att yrkesfisket bedrivs ekosystemanpassat. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver möjligheten att fiska på olika bestånd behöver regeringen ha en långsiktig och hållbar plan för hur fiskare kan kompenseras vid snabba ändringar av kvottilldelning för att inte på samma gång tappa kompetens eller föryngring av yrkesgruppen. Föryngringen bland Sveriges fiskare är långsam och medelåldern är hög. Det behöver finnas en tilltro till fiskets möjligheter i framtiden och då krävs trygga arbetsvillkor likväl som trygghet i att veta att de nationella stöden för stillaliggande båtar faktiskt kommer att betalas ut när förutsättningarna förändras.

Vänsterpartiet anser att dagens ITQ-system (individuellt överförbara kvoter) inte är långsiktigt hållbart. Systemet som fördelar de pelagiska arterna, som strömming och makrill, baseras på individuella kvoter som ges till varje båt. Kvoterna kan sedan också säljas eller bytas mellan båtarna. Det är ett system som gör att kvoterna samlas till några få båtar. Syftet när det infördes var att få ned antalet båtar och så blev det också vilket gör att det i dag bara är några få stora båtar som kan leva riktigt gott på sina fångster. Ett storskaligt fiske i vissa områden och under vissa tider på året kan minska mängden strömming som vandrar in i kustnära områden. Riskerna finns att lokalt lekande bestånd slås ut. Följdeffekterna kan bli både en sämre tillgång på fisk för småskaligt kustnära fiske och storskaliga ekosystemförändringar. Därför menar vi att det här är ett system som måste revideras med helt andra mål i fokus.

Regeringen bör verka för omarbetning av dagens ITQ-system med stärkta regionala kvoter inom ramen för ett ekosystembaserat fiske. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Trålgränsen

För Vänsterpartiet är åtgärder för ett hållbart fiske för både nuvarande och kommande generationer prioriterade. Det är nödvändigt att de marina skyddade områdena respekteras och att fisket utvecklas på ett sätt som gör det mer hållbart. Det är därför bra att regeringen fortsätter sitt arbete med åtgärder för att reglera fisket i marina skyddade områden. I områdena kommer det dock finnas möjligheter att få undantag och det är viktigt att undantagen bedöms enligt krav i svensk och europeisk miljölagstiftning och inte ges ut lättvindigt.

Trålfisket är det fiske som har absolut störst påverkan på havsmiljön. Vänsterpartiet anser att det därför inom EU borde införas ett förbud mot all bottentrålning som inte är skonsam. I dag har vi en trålgräns som går 3–4 nautiska mil från kusten. Tanken med trålgränsen är att den ska ge fredade områden för lek, uppväxtområden och känsliga bottenar. Nu har flera röster höjts för att flytta ut trålgränsen ytterligare och miljörelsen tillsammans med delar av yrkesfisket tycks eniga i att det är ett förslag man vill se bli verklighet. Vänsterpartiet anser att detta är en lämplig åtgärd för att begränsa de negativa effekterna av bottentrålning. I dag vittnar fiskare längs kusten om bestånd som aldrig når innanför trålgränsen och fiskare tvingas stanna i hamn p.g.a. de alltför små eller helt uteblivna fångsterna. Havets ekosystem är i obalans.

En flytt av trålgränsen skulle stärka de kustnära områdena och ge en bredare skyddszon. EU:s gemensamma fiskeripolitik ger varje land möjlighet att begränsa tillgången till kustområdena ända ut till territorialgränsen, vilken ligger 12 nautiska mil från baslinjen. Det råder dock osäkerhet kring om denna möjlighet begränsas av bilaterala avtal med grannländer.

Regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda hur det storskaliga pelagiska trålfisket och bottentrålning kan förbjudas generellt för alla nationers fiske inom 12 nautiska mil från baslinjen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Trålområden

All bottentrålning har inverkan på havets botten, och det är därför inte förvånande att områden som trålas ofta har svårt att återhämta sig. Det som inte är lika uppenbart är att även i områden som trålas sällan är bottensamhällena starkt påverkade, eftersom det kan ta många år för havsbotten att återhämta sig. Vänsterpartiet har under lång tid lagt förslag om förbud mot bottentrålning men ej fått stöd i riksdagen för detta. Vi anser att det åtminstone borde vara möjligt att införa en reglering som begränsar bottentrålning i större utsträckning. Enligt Artdatabankens rödlista är djup havsbotten den biotop med störst andel rödlistade arter av alla svenska biotoper, både på land och i havet. Artdatabanken, som utför rödlistningen, pekar även på behovet av att inrätta fler sammanhängande skyddsområden mot just bottentrålning. Utöver detta måste Sverige uppfylla mål om god bottenintegritet i havsmiljödirektivet. Att minska påverkan från bottentrålning är en viktig åtgärd för att uppnå detta, framför allt i Västerhavet.

Många som fiskar med hjälp av trål gör det på ungefär samma sträcka men kan emellanåt lägga trålen på en annan plats. Detta gör att även de bottenar som bara trålas någon gång ibland blir väldigt påverkade av trålningen, trots att de inte ger särskilt stora bidrag till fångst eller ekonomi. Vänsterpartiet menar att givet hur stora konsekvenser

bottentrålning har för områden som sällan trålas, och även för havet i stort, är det dags att se över möjligheten att skapa trålområden och dedikerade sträckningar där det är tillåtet att tråla. Sådana områden skulle kunna föregås av en konsekvensutredning som utreder vilka områden som lämpar sig bäst utifrån både ett miljöperspektiv och ett socioekonomiskt perspektiv. Detta skulle möjliggöra återhämtning av bottarna i de områden som inte längre trålas och hjälpa Sverige att uppnå havsmiljödirektivets mål om god bottenintegritet.

Regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda möjligheten och förutsättningarna att begränsa bottentrålning i tid och rum för svenskt och utländskt fiske till de områden där de gör minst skada för ekosystemen och inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge för regeringen till känna.

6 Strömmingen

Strömmingens betydelse för Östersjön är stor, både för ekosystemet och ett hav i balans och för fisket. När Ices presenterade sina rekommendationer för 2021 var det en nedslående läsning. De ser ett för högt fisketryck som tagit beståndet under referenspunkten för hållbar tillväxt. För tredje året i rad rekommenderar Ices ett fiskestopp på sill i västra Östersjön (Öresund, bälten och havsområdet mellan Sverige och Tyskland) och även för Skagerrak och Kattegatt, men trots detta är EU-kommissionens förslag en totalfångst på 1 575 ton strömming för västra Östersjön.

För östra Östersjön (Från Bornholm upp till Bottenviken, med undantag för Rigabukten) fortsätter den rekommenderade kvoten att minska. Inför 2021 ger Ices rekommendationen att minska fångsterna med ytterligare 36 procent. Forskare har varnat för att strömmingen är på väg åt samma håll som torsken om inte särskilda åtgärder vidtas.

Under året har frågan om varför strömmingen i allt lägre grad rör sig in mot kusten debatterats flitigt. Kustfiskare har gett sin bild av en tydlig minskning och uteblivna fångster medan industrifisket har fortsatt att öka. Forskare har pekat på samband mellan fisket och fiskens frånvaro vid kusten. Strömmingen som samlas i stim inför lek och simmar in till kusten är ett lätt byte för industrifisket, men frågan har varit om det är relevant att veta hur stora mängder av strömmingen som tas upp på en given plats och om strömmingen alls kan ses som ett gemensamt bestånd eller hellre som flera olika. Enligt forskare finns det goda bevis för att strömmingen bör ses som olika bestånd, framför allt eftersom de likt laxen alltid återvänder till samma plats för lek. Fiskar man då stora kvantiteter, på samma plats och framför allt innan strömmingen hunnit leka, kommer strömmingen snart att försvinna därifrån. Därför behöver kunskapen om strömmingsbeståndets sammansättning och geografiska fördelning utredas. SLU har redan fått ett sådant uppdrag från Havs- och vattenmyndigheten, men för det regionala arbetet inom den gemensamma fiskeripolitiken är det relevant att även Ices får ett liknande uppdrag. Därför behöver regeringen skyndsamt be Ices om specifik rådgivning gällande huruvida det är vetenskapligt motiverat att tillåta ett storskaligt uttag av strömming i Ålands hav och södra Bottenhavet utifrån strömmingens viktiga roll i ekosystemet, samt indikationer på olika lekbestånd.

Det finns all anledning att ta avsaknaden av fisk längs våra kuster på allvar. Ingen vill att strömmingen ska gå samma öde till mötes som torsken.

Regeringen bör skyndsamt begära specifik rådgivning från Ices gällande strömmingens olika lekbestånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Av samma anledning behöver vi för att kunna ta verklighetsförankrade och hållbara beslut veta hur fångster av strömming på vissa givna platser och tidpunkter påverkar beståndet och dess möjlighet att växa. Om ett storskaligt fiske på enskilda platser påverkar bestånden negativt behöver vi se till att anpassa fisket till de platser och de tider då det gör minst skada.

Regeringen bör skyndsamt be Ices om råd gällande den rumsliga och tidsanpassade regleringen av trålfisket, enskilt eller i kombination, samt hur ett minskat uttag skulle påverka ekosystemeffekterna i de kustnära områdena. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Elin Segerlind (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Håkan Svenneling (V)

Jens Holm (V)

Yasmine Posio (V)

Jessica Thunander (V)